

В підсумку варто зазначити, що дотримання даних базових пунктів запровадження інноваційної діяльності на підприємстві та розвитку його інноваційного потенціалу дозволить ефективізувати усі етапи провадження діяльності бізнес-об'єкта та обрати найдієвішу стратегію інноваційного розвитку, що дозволить підприємству ефективніше використовувати наявні ресурси в умовах постійного зростання споживчого попиту населення.

Окрім цього варто зазначити, що ключовими особливостями в майбутніх закономірностях розвитку економіки України інноваційного типу мають бути: інституціональний порядок кластерної будови на базі інноваційних хабів; колективний спосіб створення інновацій; ефективно працюючий інститут узгодження; структура виробництва V та VI технологічних укладів. Що стосується стратегічних пріоритетів розвитку економіки інноваційного типу в цілому, то в ході R&D (research and development) слід віднести: освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження ресурсозберігаючих технологій, модернізація електростанцій та технологічне оновлення агропромислового комплексу, високотехнологічне оновлення машино- і приладобудування, системна модернізація охорони здоров'я і т.д. [2].

Незважаючи на масштабність наукових здобутків, що вже є наявними, вкрай важливо використовувати вдалі стратегії інноваційного розвитку підприємств, які б відповідали вимогам сучасності та стали надійним фундаментом розвитку інноваційного потенціалу України.

Список використаних джерел:

1. Андрос С. В., Чан Сі Цо. Інноваційний потенціал підприємства як фактор забезпечення конкурентоспроможності. І Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи». Київ, 2020. С.154–155.
2. Краус К. М., Краус Н. М., Іщенко І. С. Інноваційні розробки та відкриття як результат якісних управлінських рішень. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. №2(10). 2022 С.32–47. URL: <https://doi.org/10.32750/2022-0203>.
3. Тисько М. М. Інноваційний потенціал підприємства як основа його розвитку. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/3_03_uk/14.pdf.

ЕТНОІНТЕРАКТИВИ ПОЛТАВСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ ІМЕНІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВ ЛІЦЕЙНИХ КЛАСІВ

*Лифиренко С. С.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Манюненко Вікторія Петрівна* – учитель української мови та літератури Ліцею №13 «Успіх» Полтавської міської ради

Нині, у період війни, яку російська федерація розв'язала й веде проти України, виникає нагальна необхідність переосмислити зроблене й організувати системні заходи, спрямовані на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє

на основі національних та європейських, цінностей. Зараз, як ніколи, потрібні нові підходи й нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. При цьому потрібно враховувати, що Україна має древню й величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання дітей і молоді. Вони вже ввійшли до освітнього й загальновиховного простору, але нинішні суспільні процеси вимагають їх переосмислення, яке відкриває нові можливості для освітньої сфери. З огляду на це системі середньої освіти має бути відведена центральна роль у розбудові державності, національній консолідації та у вихованні української нації. Зазначене повною мірою відображено у «Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2020–2025 роки». Нагальним завданням освіти постає виховання в особистості національних цінностей, що проявляється як усвідомлення себе членом української нації, прагнення до духовно-морального самовдосконалення, відданість Батьківщині, визначається толерантним ставленням до всіх етносів, що становлять український народ.

Патріотичне виховання в школах має бути спрямована на залучення учнів до глибинних пластів національної культури й духовності, формування в дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей української та світової культури. Воно здійснюється на всіх етапах навчання, забезпечується всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарованість, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури, виховання громадянина України, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору й діяльності, спрямованої на процвітання України.

Водночас сучасний стан нашого суспільства активізував етнонаціональні процеси в напрямі зростання етнічної свідомості народу, поглиблення інтересу до вітчизняної історії й культури, до усвідомлення збереження традиційного народного мистецтва, як генофонду його духовності.

Питання виховання національних цінностей порушені в роботах Г. Ващенко, В. Винниченка, М. Грушевського, Б. Грінченка, М. Драгоманова, С. Русової, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Д. Яворницького.

Нині практичного значення національно-патріотичному вихованню, вихованню національних цінностей підростаючого покоління надають науковці І. Бех, В. Гонський, Т. Дем'янюк, П. Ігнатенко, Б. Кобзар, П. Кононенко, В. Кузь, В. Оржеховська, С. Петронговський, Ю. Руденко, Б. Ступарик, К. Чорна та інші.

Ученими також активно досліджуються можливості використання засобів етнопедagogіки в різних напрямках виховної роботи – художньо-естетичному (В. Дикало, Г. Карась, О. Крусь, Р. Осипець, Г. Яківчук, М. Гриньова, Ю. Буклов, та інші), трудовому (Л. Гуцан, В. Тименко та інші), спортивному (Е. Єрмоменко, В. Пилат, М. Тимчик та інші).

Ученими доведено, що твори народного мистецтва впливають на формування людської особистості й посідають важливе місце в системі засобів виховання національних цінностей учнів. Особливим є сприйняття таких

творів у музеї, пов'язані з його багатограним впливом на свідомість і підсвідомість людини, її емоційно-почуттєву сферу, художньо-образне мислення й творчі здібності. Ознайомлюючи зі справжніми шедеврами, створеними майстрами, музейники прагнуть поліпшити емоційно-естетичне й духовно-моральне виховання дітей. Цим визначається актуальність наукового дослідження.

Діти мають неповторне сприйняття дійсності, зовсім не схоже на погляд дорослої людини, нетерплячість через природний надлишок енергії, невміння зосереджуватись. Усьому ще треба навчитись, усе ще попереду. Важливою стає саме перша спроба, адже вона визначає подальше ставлення дитини до музею. Які відчуття буде викликати згадка по подію, – екскурсію, інтерактивний захід, квест, – потяг чи спротив, зацікавленість чи відразу? Тому кожний контакт музейника з дитиною може стати для юного відвідувача символічним дороговказом. Найкраще, що можна зробити в музеї, – показати, що там можна проводити час цікаво. Діє принцип «заохочення» [2, с. 7].

Тож, щоб перевірити ефективність методики виховання в учнів національних цінностей засобами етноінтерактивів у Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, мати ширшу картину вражень учасників від відвіданих заходів, краще зрозуміти отримані результати, ми провели анкетування учнів двох різних класів одного віку.

Було опитано 30 ліцеїстів із 11-А класу, котрі ніколи не були учасниками згаданих етноінтерактивів, та 30 представників 11-Б класу, котрі відвідали в Полтавському краєзнавчому музеї не один інтерактив. Для цього ми сформуваємо два тематичних питальники, які нараховують 12 і 16 пунктів відповідно. Питання в анкеті мали різний характер. Це й відкриті, закриті, напівзакриті, дихотомічні, поліваріативні, прямі, шкальні, що дало можливість опитаним щиро висловлювати власні думки [1].

У дітей, котрі ніколи не були учасниками етноінтерактивів, ми питали, як часто вони відвідують музеї, чи були коли-небудь присутні на екскурсії по відділу етнографії Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, чи знають якісь види народного мистецтва, і якщо так, то про який із них хотіли б довідатися більше, чи хотіли б самостійно спробувати виготовити або декорувати виріб якогось виду народного мистецтва, чи хотіли б узяти участь в інтерактиві, зокрема в етноквесті, дізнавалися, захід із якого тематичного напрямку був би їм цікавий.

Ліцеїстам же, котрі неодноразово бували учасниками інтерактивів у Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, ми запропонували дати відповіді на такі питання: назва якого заходу вам запам'яталася найбільше, яке ім'я музейниці, котра проводила зустрічі, яка частина інтерактивного заходу сподобалася найбільше, пригадайте завдання, що першим зринає в пам'яті, чим займалися у «Творчій майстерні», чи була до вподоби участь в етноквесті, який етап маршруту запам'ятався найбільше, чи хотіли б стати учасником нового інтерактивну, захід якого тематичного напрямку був би найбільш цікавим.

Учні відповідали особисто, тобто анкетування було пряме, суцільне, групове. Таке дослідження спрямоване на виділення причин, а звідси й спрямування на подальшу розробку найцікавіших для школярів тем, а також, що запам'яталося найбільше, які виникли асоціації.

У результаті було опитано 60 учнів, віком 13-14 років. Із них – 28 дівчат і 32 хлопці. 80% респондентів, а це 48 дітей, пріоритетними національними цінностями визначили любов до Батьківщини, дбайливе ставлення до рідної мови, знання народних традицій і звичаїв, відповідальність за природу нашої країни.

Більшість учнів 11-А класу бувають у музеях приблизно раз на рік, а у відділі етнографії місцевого краєзнавчого музею були лише семеро. Не зважаючи на це, дітям було б цікаво дізнатися більше про дереворізьблення (23 учні) та розпис на дереві (7 учнів).

До того ж, одинадцятикласники хотіли б спробувати й самостійно виготовити якийсь виріб із одного з видів народного мистецтва, а саме: дереворізьблення – 20 учнів, розпис на дереві – 6 учнів, гончарство – 4 учні. Юні полтавці майже одногосно виявили бажання стати учасниками інтерактиву в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського (27 учнів), і лише троє хлопців не бажають цього робити. Цій трійці не до вподоби й участь у такому виді інтерактивів як етноквест. А от більшість ліцеїстів відповіла на це питання так: «Надзвичайно цікаво» (19 учнів). Дітей наразі найбільше цікавить інформація про заходи наступних тематичних напрямів: «Народна кухня Полтавщини» – 14 учнів, «Зимові звичаї Полтавщини» – 8 учнів, «Полтавські вечорниці» – 6 учнів, «Розвиток ковальства на Полтавщині» – 2 учні.

Інші результати ми отримали, проаналізувавши відповіді учнів 11-Б класу. На відміну від своїх ровесників, ці діти бувають в музеях кожного місяця, і це не лише Полтавський краєзнавчий.

На питання «Чи були ви учасником (цею) циклу інтерактивних заходів про народне мистецтво Полтавщини?» усі 30 відповіли «Так». Найбільш пам'ятними для одинадцятикласників є заходи «Полтавська писанка» (20 учнів), «Господарське начиння: розпис на дереві» (6 учнів) та етноквест «Народне житло» (4 учні). Усі діти без винятку написали безпомилково ім'я музейниці Пісцової Марії Петрівни, котра проводила заходи.

Найбільш захоплюючою для підлітків виявилася така частина інтерактиву як «Творча майстерня» (25 учнів), «Блок активних завдань» вразив 6 учнів, а «Розповідь з відеорядом» запам'яталася 1 хлопцеві. На «Творчій майстерні» з великим задоволенням та ентузіазмом молодь декорувала крапанки (12 учнів) та виготовляла декоративні глиняні тарілочки (12 учнів). Ще 8 учнів неабияк вразив розпис на дереві, під час якого дівчата й хлопці малювали власні орнаменти на ложечках.

Діти з нетерпінням чекають на новий етноквест. Це яскраво демонструє відповідь одинадцятикласників «Надзвичайно цікаво» (30 учнів) на запитання «Чи хотіли б ви стати учасником (цею) нового інтерактиву?». Дуже хочеться знову поринути в гру «Пошук експонатів» 25 учням, що найбільше сподобалася під час проходження усіх етапів квесту, а також скласти

«Етнолото», що захопило 5 учнів. Діти хочуть стати учасниками нового інтерактиву й бажають відвідати заходи з такої тематичних напрямів: «Народна кухня Полтавщини» – 14 учнів, «Зимові звичаї Полтавщини» – 8 учнів, «Сучасне декорування великодніх яєць на Полтавщині» – 4 учні, «Полтавські вечорниці» – 4 учні.

«Мистецькі студії з Полтавським краєзнавчим» і зокрема інтерактиви, запропоновані Пісцовою Марією Петрівною для учнів нині 11-Б класу Полтавського ліцею № 13 «УСПІХ», дозволили зробити слово «музей» звичним і привабливим для сучасних підлітків. Експонати використовуються для проведення різних занять, для розвитку мовлення, уяви, інтелекту, емоційної сфери дитини.

Важливим є й те, що після екскурсій до місцевого краєзнавчого музею, багато учнів разом із батьками почали відвідувати й інші музеї, про що ліцеїсти 2потім із задоволенням розповідали своїм однокласникам і вчителям. Музейні інтерактиви, зокрема етноквест як форма подання матеріалу, безпосередньо сприяють розвиткові образного пізнання минулого, історії, звичаїв і традицій. Не просто втримати увагу дітей у музеї під час «звичної» екскурсії, але коли бачиш результат: розвиненість дитини, але без зазнайства; активність, але без хамства; уміння жити в колективі й прояв їхньої любові до своєї Батьківщини, відчуваєш свій внесок у розвиток юної особистості.

Почувши схвальні відгуки підлітків про відвідані заходи, ми переконалися в тому, що спостерігається зростання духовно-морального виховання дітей, що підтверджує проведене нами експериментальне дослідження. Як бачимо з його результатів, було досягнуто певних позитивних змін: одинадцятикласники, на відміну від своїх ровесників, котрі не відвідували інтерактиви в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, краще розуміються на основних пам'ятках історії та природи рідного краю, знають про становлення й розвиток багатьох видів народного мистецтва, називають видатних, як історичних, так і сучасних, діячів рідного краю. Аналіз діагностичних обстежень указує, що значно підвищився рівень організації виховання національних цінностей у дітей: збагатилися знання юних полтавців про малу батьківщину; більшість почала захоплюватися природним та історичним оточенням рідного краю; підвищився рівень художньо-естетичного ставлення до музейних експонатів; збагатилися знання дівчат і хлопців про фольклор, звичаї і традиції українського народу.

Порівняльний аналіз показників рівнів виховання національних цінностей в учнів 11-их класів відображає їх позитивну динаміку й засвідчує, що вищого рівня патріотичної вихованості досягли саме учні 11-Б класу, що вже четвертий рік поспіль співпрацюють із Полтавським краєзнавчим музеєм імені Василя Кричевського.

Отже, реалізація проєкту «Мистецькі студії з Полтавським краєзнавчим», зокрема етноінтерактивів як сукупності підходів, принципів, засобів, форм організації виховного процесу, забезпечення відповідних організаційно-педагогічних умов сприяла ефективному формуванню національних цінностей у сучасних підлітків.

Список використаних джерел:

1. Лепілкіна О. Квест як форма масової роботи у бібліотеці. Шкільна бібліотека, 2015. №1. С. 19–20.
2. Таємниці майстра. Гончарівна Олександра Селюченко. URL: <http://pkm.poltava.ua/ua/podii/154-taemnitsi-majstra-goncharivna-oleksandra-selyuchenko-2.html> (дата звернення: 27.09.2022)

ФУНКЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

*Лихошвай М. О., Большая О. В.
Полтава, Україна*

Педагогічна комунікація – це взаємодія між педагогом та студентом, що має на меті передачу знань, навичок та цінностей. Педагогіка – це наука про навчання та виховання людини. Ефективна педагогічна комунікація вимагає наявності якісної взаємодії, яка базується на взаєморозумінні, повазі, довірі та відкритості. Вона може здійснюватися у формі усної чи письмової комунікації, а також у формі візуальної, зокрема за допомогою відео або презентацій. Успішність педагогічної комунікації залежить від кількох факторів, таких як використання зрозумілого мовлення, здатність слухати та сприймати інформацію, дотримання принципів ненав'язливості та емпатії, а також вміння стимулювати активну участь учнів у процесі навчання.

Комунікація є процесом обміну інформацією, що відповідає фактам, ідеям та поглядам між людьми спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів з метою передавання та одержання інформації. Існують різні гіпотези про походження мови як засобу спілкування, але жодна з них не підтверджується ніякими фактами через величезну віддаленість періоду їх виникнення [2].

Суб'єкт та об'єкт професійно-педагогічної комунікації де є педагог, який свою професійну діяльність спрямовує на формування гармонійно розвиненої особистості. Процес комунікації педагог на основі нововведень, виховання та розвитку особистост кожного студента. Соціальна група теж може виступати суб'єктом при взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища та впливає на поведінку і спілкування кожного індивіда. Спільна діяльність суб'єктів комунікації є об'єктом професійно-педагогічної комунікації, мета якої полягає у розвитку їх комунікативних умінь та підвищенні якості комунікативної діяльності при збагаченні комунікативного досвіду [1].

Функції педагогіки виконують різноманітні завдання, які педагоги виконують для підготовки здобувачів, педагогічна комунікація зорієнтована на досягнення певних цілей, таких як передача знань, формування навичок або розвиток особистості учня:

- адаптивність: педагог повинен вміти адаптувати свій стиль комунікації до потреб, інтересів та рівня розвитку учнів;
- емпатія: педагог повинен вміти співпереживати з учнями, розуміти їхні почуття та переживання, щоб створювати сприятливу атмосферу в класі;
- ясність: педагог повинен чітко та зрозуміло висловлювати свої думки та інструкції, щоб учні могли зрозуміти і виконати їх;